

ARTIKEL 353

Tanguy Viel

Artikel 353

Vertaald uit het Frans
door Katrien Vandenberghe

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten op het omslagbeeld van dit boek te regelen volgens de wettelijke bepalingen, maar is er niet in geslaagd de rechthebbenden te traceren. Degenen die menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Oorspronkelijke titel *Article 353 du code pénal*

© 2017 Les Éditions de Minit

© 2019 Nederlandse vertaling Katrien Vandenberghe /

Uitgeverij Wereldbibliotheek

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Rouwhorst + Van Roon

Foto auteur © Patrice Normand

NUR 302

ISBN 978 90 284 2739 6

www.wereldbibliotheek.nl

Op geen zee ter wereld, zelfs niet zo dicht voor de kust, komt een man graag met kleren en al in het water terecht – het is voor het lichaam een hele verrassing om paradox van element te wisselen, als diezelfde man even tevoren nog gewoon op de bank van een boot zat te babbelen tijdens het klaarmaken van zijn hengels tegen de achterreling, en even later: een andere wereld, liters zout water, de verlamme kou en ook nog eens het gewicht van de kleding, wat helemaal lastig zwemmen is.

De stationair draaiende motor ronkte en bijna onhoorbaar klotsten de golven tegen de romp, in de verte lagen de rotseilanden, die weldra gedeeltelijk onder zouden lopen, en boven mij cirkelden als bij een trawler de sternen of meeuwen, gewend als ze zijn om te komen kijken wat we op onze sloepen bovenhalen, in dit geval een kreeft en twee noordzeekrabben, dat zat er in de korf toen we die omhoogtrokken, toen we die met ons beiden binnenboord tilden – want op dat moment waren we dus nog met zijn tweeën, samen de korf aan het ophalen, als twee oude vrienden, zo leek het wel, en we zagen de krabben al spartelen en op het traliewerk timmeren terwijl we de zware korf achter in de kuip neerzetten. Hij viste de kreeft er zelf uit en gooide hem in de emmer, met een flinke zwaai om de scharen te snel af

te zijn, die nu verwoed tegen de plastic wanden tekeergingen, en zei, danig in zijn nopjes omdat hij een kreeft had gevangen: Kermeur, dit is mijn eerste kreeft, u krijgt hem van mij cadeau.

Ik zou op dit moment niet kunnen zeggen of het door die ene zin kwam, maar ik weet dat ik niet lang daarna toekeek hoe hij met zijn logge armen op de zee sloeg, onvermurwbaar voor het schuim dat hij deed opspatten. Misschien dacht hij dat het een flauwe grap was. Misschien dacht hij dat hij een of andere rots kon bereiken die bij eb bloot zou komen te liggen. Dat dachten zo te horen zelfs de sterns – kirrend op de kam van de paar verre, vlijmscherp tegen de horizon afgetekende rotsen, alsof ze het doodnormaal vonden wat er net was gebeurd, ik bedoel, die kerel die in het koude water was gevallen en zich een slag in de rondte zwoegde om met al zijn kleren aan te zwemmen terwijl hij proestend en hijgend mijn naam bleef roepen om hulp te krijgen: Kermeur, help me verdomme, Kermeur, wat sta je daar te lummelen. En hij voegde er woorden aan toe als ‘klote’ en ‘verrek’ en ‘krijg de klere’ in de veronderstelling dat hij me op die manier aanporde om te reageren. Maar nee hoor, daar was geen sprake van. En ik voelde al dat zelfs de meeuwen, wit en kil als verpleegsters omdat ze nooit met hun ogen knipperen, dat zelfs de meeuwen het goedvonden.

Om er echt achter te komen wat er precies is gebeurd, heb ik sindsdien gedacht, zou je misschien bij een meeuw te rade moeten gaan. Ik liep de stuurhut in en gaf vol gas, alleen aan het roer nu van een Merry Fisher van negen meter lang, alsof ik mijn eigen boot bestuurde, op de leren stoel achter de ruit vol zoutspikkels, met aan mijn voeten de berustende

krabben. Zo op het oog leek ik vast een oude visser op zijn dagelijkse tochtje, zwijgzaam van aard en met geoefende gebaren, in mijn rug het bruisende kielzog, dat zijn geschreeuw overstemde. Ik gaf nog wat meer gas, met vierhonderd paardenkracht stoven we vooruit, de boot en ik, zodat ik de vijf mijl die ons van de haven scheidde in minder dan een kwartier aflegde. Vijf mijl, dat zwem je niet, zeker niet in koud water, zoals aan onze kusten in juni, en zelfs dan nog, vijf zeemijl is toch altijd dik negen kilometer.

Ik meerde aan op dezelfde plaats waar we een uur eerder waren uitgevaren, steiger A, ligplaats 93. Er was die ochtend niemand of bijna niemand in de haven en ik deed alsof er geen vuiltje aan de lucht was, legde de boot vast als was het de mijne, liep over de ijzeren loopbrug naar de kade en haalde op de parkeerplaats mijn auto op. Achter een raam of gordijn had zeker weten iemand het hele tafereel gadeslagen, zeker weten. Ik hoor het mezelf nog denken in de auto, dat alles op dat ogenblik met zwarte inkt op andermans netvlies werd geschreven.

Nee, toen de politie een paar uur later bij me aanbelde, was ik niet verrast. Ik zou niet hebben kunnen zeggen of het gendarmes waren of agenten van de nationale politie, maar ik weet dat ze met zijn vieren waren, twee in uniform voor de deur, twee nauwelijks minder opvallend in het busje aan het eind van de dreef. Blijkbaar heb ik genoeg op mijn geweten om niet verrast op te kijken als de wet zich als een buizerd op mij stort en alvast haar klauwen in mijn schouders plant. En ik denk er nu vaak aan, zelfs als ik ze van ver had zien aankomen, zelfs als ik met de verrekijsker hun route had staan afturen en begrepen had dat ze voor mij kwamen,

zou ik niet anders hebben gehandeld. Zelfs als ze me van 's ochtends vroeg waren gevolgd, had ik net zo gehandeld, net zo goed Antoine Lazenec in het water gegooid, net zo goed de boot weer op dezelfde plaats gemeerd, de vaargeul naar de jachthaven gevolgd, net zo goed de groene en rode boeien gerespecteerd als waren het treinseinen – met op de achtersteven nog altijd dezelfde meeuw, die misschien op een fooi wachtte om weg te vliegen. In haar ronde, wimperloze oog was het alsof die meeuw erop aandrong deel uit te maken van het verhaal, als een onwankelbare getuige die gerust voor alle rechtbanken ter wereld kon verschijnen. En ik wilde haar gewoon zeggen dat ik zelf wel naar de rechtbank toe zou gaan, dat ik niet van plan was me aan de wet te onttrekken. Ik wilde haar zeggen: ook ik ben een meeuw, ook ik zweef boven het water, ik voel wel dat ik niet echt veel vlees meer op mijn botten heb, dus vlieg ik over de zee en over de boten in de haven en ben ik een meeuw, zo is het, ik ben een meeuw in de nevelige haven, en ik zie de stad opdoemen, en ze lijkt geschreven in een taal die ik niet begrijp, een alfabet van heropgebouwde panden en open ramen en alleen op vensterbanken kan ik de overgebleven kruimels vinden. Ja, ik ben een meeuw en ook ik wacht op de dageraad, wanneer de mensen hun vuil op straat zetten, want de mensen hebben hier begrepen dat je je vuilnis zelfs geen nacht buiten kunt laten staan, dat je je afval niet in een zak kunt stoppen die je dichtbindt en gewoon buiten de deur gooit, nee, je moet je vuilnis de hele nacht binnenhouden, bij je bed, om er zeker van te zijn dat geen meeuw de zak komt openscheuren. Je moet leven met de geur van je vuilnis, de geur van dingen die stuk voor stuk gedaan en verteerd

en weggegooid zijn maar die naast je blijven rotten tot de dageraad komt – die tol betalen we voor de meeuwen in de streek.

En daarna dus de politie, de arrestatie, alles ging heel rustig. Ze gebruikten de woorden die op zulke momenten worden gebruikt. Ik pakte mijn jas in de hal en liep zonder iets te zeggen achter hen aan. Juist toen begon het geloof ik wat te regenen, een motregen zonder wind, die geruisloos op de grond valt en waar de materie zo van doordrongen en als het ware stil van wordt dat de atmosfeer zich in een soort vreemde zachtheid hult. Terwijl ik de agenten mijn polsen aanbodde alsof ik niet anders gewend was, wierp ik een laatste blik om me heen, naar de gehavende grond, de zee beneden. Ik zei bij mezelf dat ik nu wel tijd zou hebben om naar de zee te kijken, uit de ramen van mijn cel. Toen duwden de twee smerissen me achter in het busje en lieten me plaatsnemen op de plastic bank die aan de carrosserie was verlijmd. Daar, tijdens de oncomfortabele rit over de brug, opverend bij elke kuil in de door trailers met boten van tien ton kapotgereden weg, herinner ik me nog hoe de achterruit, waarop de motregen neermiezerde, de indruk gaf dat de lucht door de tralies heen probeerde te breken om zelf ook te schuilen, en het had iets van een tulen gordijn dat over de stad was gedrapeerd en op ons verhaal leek, ja, dit lijkt op ons verhaal, zei ik tegen de rechter, het is geen mist en geen wind maar gewoon een niet stuk te krijgen gordijn dat ons van de dingen scheidt.

I

Dus u bent alleen teruggekomen, zei de rechter.
Ja, we waren met zijn tweeën en, nou kijk, ik ben alleen teruggekomen.

Dan weet u waarom u hier bent.

Ja.

Vanochtend is het lijk gevonden.

Ik weet het.

Het beste, zei de rechter, zou zijn om helemaal vanaf het begin te beginnen, en hij liet in het midden of dit dreigend was bedoeld of eerder als een laatste kans – ik zat op de houten stoel tegenover hem, laag in verhouding tot het eiken- of kersenhouten bureau, dat hem een trapje hoger leek te plaatsen, in de ruimte van vijftien vierkante meter waar we beiden waren, in het gerechtsgebouw met zijn groezelige muren, aan het eind van een donkere gang.

Ik had in mijn hoofd nog de zeelucht, die mijn geest verwoei, de indruk dat de ramen wijd openstonden en dat mijn gedachten nog – nee, het waren geen gedachten, misschien beelden, maar ze wervelden nu wilder rond dan de zeebries in een zeil, alsof ik een aalscholver was die zich op de grillen van de wind liet meedrijven en de zee afzocht naar de minste schaduwvlek of fonkeling om naar beneden te kunnen duiken en iets op te vissen, wat dan ook, als ik maar een begin

had – iets wat opeens onder water zou glinsteren als een visschub.

Mijn boeien zouden uit moeten, zei ik. Ik kan niet praten als mijn handen niet vrij zijn.

De rechter zuchtte nogal nadrukkelijk, zo'n zucht om aan te geven 'eigenlijk zou ik het niet mogen, maar ik ga het toch doen', en gebaarde naar de agent achter me dat het goed was, dat mijn boeien uit mochten. Hij had niet het laatdunkende of hardvochtige en ook niet de hele santenkraam die ik me bij een rechter had voorgesteld, ik bedoel de grijze baard en het buikje van een veertiger, nee, deze rechter was hooguit dertig en zag eruit alsof hij wilde luisteren. Ik zei bij mezelf dat hij mijn zoon wel kon zijn, dat hij in zeker opzicht maar beter mijn zoon had kunnen zijn, als ik dacht aan Erwans situatie – Erwan, ja, zo heet mijn zoon –, als ik dacht aan de cel van drie bij drie meter van waaruit hij vast en zeker naar de stad keek, want dat is er dus ook nog in dit verhaal, Erwans stommiteiten.

Ik wreef wat over mijn stramme polsen en ontweek de blik van de agent omdat ik niet brutaal of trots op hem wilde overkomen, nee, ik was helemaal nergens trots op. En terwijl de deur zachtjes dichtklapte, spreidde de rechter als een evangelist zijn handen, bij wijze van uitnodiging om van wal te steken. In het vertrek hing een geur van verse verf – de typisch neutrale, grijzige kleur waarmee kantoren vaak worden bedacht om te vergeten dat ze oud zijn. Het gaf een vreemde mix, alsof hier sinds eeuwen alle onrecht van de stad huisde, dat zich nu door het nieuwe likje verf had laten vangen en voor lange tijd vastzat. En ik zal niet zeggen dat ik op dat moment ontspannen was, maar voor het eerst in

maanden voelde ik me min of meer op mijn plek. Trouwens, kwam het door het zelfvertrouwen in mijn stem of omdat ik in zijn kantoor zo op mijn gemak leek, ik zag de rechter in zijn fauteuil wegzakken en ruimer ademen, alsof hij te kennen gaf dat hij op mij rekende, ja, zoals op zijn wetboek van strafrecht, en hij herhaalde alleen: Vanaf het begin, meneer Kermeur, vanaf het begin.

En hij scheen alle tijd te hebben, hij scheen te denken dat het hem desnoods twee weken mocht kosten, dan kostte het hem maar twee weken, gewoon om welke dynamiek dan ook achter de gebeurtenissen te begrijpen, en toen zei ik: Een banale oplichtingszaak, meneer de rechter, meer niet.

En voor het eerst wist ik er de vinger op te leggen, als waren mijn woorden een foto vanaf de maan en had ik nu zicht op een planeet met grote vlakken blauw.

Een banale oplichtingszaak, herhaalde ik en ik sloeg mijn ogen neer, naar het houten bureaublad, mijn ene hand plat erop, half verborgen door de tientallen dossiers op de ledereen onderlegger, waarvan vele al met het opschrift: ZAAK-LAZENEC.

Zo'n heerschap, zei ik tegen de rechter, zouden ze in Zeen bergdorp of een stad in de Far West honderd jaar geleden vast en zeker hebben zien aankomen, bijvoorbeeld op het moment dat hij te voet door de stadspoort liep of te paard halt hield aan het begin van de hoofdstraat, in ieder geval zouden ze in het poststation of in de saloon snel hebben begrepen met wie ze te doen hadden. En u, zei ik tegen de rechter, u zou honderd jaar geleden misschien sheriff zijn geweest en geen strafwetboek op zak hebben gehad dat u uit uw hoofd kende, maar een revolver of zo, in een tijd dat recht en dwang misschien nog niet strikt gescheiden waren, voor zover je kunt zeggen dat ze sindsdien strikt gescheiden zijn en voor zover je dat een goede zaak kunt noemen, want intussen hebben dwang of geweld wel geleerd zich te vermommen.

Hoe dan ook, we hebben hem niet zien aankomen. Wij hebben hem vooral zien groeien, als een paddestoel onder een boom, en pas toen hij verdomd groot was, begonnen we iets te zien. En ik zeg niet dat het vóór hem altijd doodtij was, maar toch kun je zeggen dat er in deze streek, ik zeg niet in de hele wereld maar in deze streek, die vast in geen twintig jaar meer op tv is geweest, nogal wat momenten waren waarop alles gewoon zijn gangetje ging, waarop er in

de krant en aan de toog natuurlijk wel genoeg stof was voor de dagelijkse gesprekken maar niets wat zo veel commentaar uitlokte dat je iedereen in de greep voelde komen van een gerucht, dat aanzwol en, erger nog, in de geruchtenmolen door elkaar werd gemalen, zodat er op een bepaald ogenblik niemand meer was die méér recht van spreken had dan een ander. Eerder iets als een soort gegons op de achtergrond dat zachtjes aan was komen waaien, geladen met moleculen die uiteindelijk op ieder van ons neerregenden zonder dat iemand zich schuldiger of nauwer betrokken of meer gerechtigd om te spreken voelde, maar ook zonder dat iemand naliet zelf een duit in het zakje te doen, met zijn eigen anekdote en uiteindelijk zijn eigen oordeel, zolang elke zin maar hielp om zijn zerk onwrikbaar vast te zetten – want iedereen wenste hem allang een potdicht graf in.

Nee. Niet iedereen. Anders, zei ik tegen de rechter, zou hij niet zo hebben gefloreerd, zonder dat we enig idee hadden wie hem echt steunde. En er is amper reden waarom juist ik en niet iemand anders dit hele verhaal zou moeten vertellen, behalve dat er onder mijn ramen misschien meer scherven zijn beland dan bij andere burgers, glassplinters die door een soort plaatselijke wind zijn opgetild en vaker bij mij neergelegd, zoals voor sommige deuren een zuigeling wordt neergelegd.

Maar al die tijd dat de rechtbanken zich met zijn geval hadden moeten bezighouden, zei ik tegen de rechter, al die tijd was ik zelf maar een knop aan takken die al flink lang waren uitgegroeid, een knop waarvan je bij dageraad amper iets ziet, wanneer het even mistig is als op een novemberochtend in de Londense straten – want ik meen te mogen

stellen dat we hier qua mist niet bepaald voor Engeland hoeven onder te doen. Misschien speelde ook dat mee: komt een heerschap als hij eraan, met zo'n degelijke uitdrukking op zijn gezicht en van die haakse zinnen, iemand die blijkbaar zo stevig met zijn beide benen op de natte grond staat, dan lijkt die wel de hand te reiken om ons uit het sop te trekken, met massa's energie en ideeën voor verandering, met massa's grote projecten.

Want hij had dus projecten. U ziet al wat voor slag heerschap het was, zei ik tegen de rechter, eentje met projecten.

Ik kan u vertellen, dat was een woord dat je hier de laatste jaren niet zo vaak hoorde, misschien door de plaatselijke krachtsverhoudingen, misschien doordat de vijfduizend bewoners van het schiereiland het inmiddels wel een beetje gehad hadden, ik weet niet of je kunt spreken van méér dan elders, maar je merkte dat hier al lang, het bedrukte van de lucht boven de rede daar, boven de kustpaden, in de lanen van het stadje en zelfs tot in de gemeenteraad was het merkbaar, een soort vermoeidheid.

En misschien hoeft er dan maar een heerschap met voldoende energie en een bovengemiddeld dik chequeboekje te komen aanzetten en iedereen houdt hem voor de gezant van een vage god die ons uit het moeras zal trekken. Je zou althans denken dat het zo is gegaan, dat we sinds de dag dat hij hier op het schiereiland kwam aanzetten met het doodsimpele idee om het kasteel en het hele park rondom op te kopen, dat het een beetje was alsof we de cheque die hij die dag had uitgeschreven allemaal mee hadden ondertekend.

Ik heb nooit goed geweten waarom het een kasteel werd

genoemd, want het was niet echt een kasteel, eerder een groot huis van natuursteen met zeer oude leien die gezwind van het dak schoven zodra de wind wat nijdiger uit de hoek kwam, maar toch weer groot genoeg om iedereen dat woord te laten gebruiken, kasteel, want in een stadje als het onze lijkt alles een bijnaam te moeten hebben om erbij te horen en zo werd dat huis dat al zo lang onbewoond was dus ook al lang het kasteel genoemd, hoog boven de rede, alsof het de stad aan de andere kant van de brug het hoofd bood.

U moet weten, zei ik tegen de rechter, wij waren de stad niet. Wij waren het schiereiland aan de overkant.

Voor al daarom zei men het kasteel, omdat het, door die ligging op de landtong, de stad leek te trotseren. Ik geloof dat men ook het kasteel zei omdat het van de gemeente was. Omdat het van de gemeente was zochten ze trouwens iemand om het park te onderhouden, iemand die één keer per maand de twee hectare gazon zou maaien, bijna alsof het een echt kasteel was en er dus een echte rentmeester moest zijn. En in zekere zin was ik die rentmeester, althans sinds de toenmalige burgemeester me dat had aangeboden – iets om u uit de nood te helpen, had hij gezegd, want ik kwam in die jaren om in de problemen, dus had hij me, misschien uit vriendschap, of evengoed uit medelijden, aangeboden dat ik voor het kasteel zou zorgen en er kon komen wonen, in het lege huis bij de ingang van het park.

In ruil hoeft u alleen maar het domein te onderhouden, zei Le Goff – ja, de burgemeester heette Le Goff, en hij deed me dus dat aanbod: in ruil voor onderdak hoefde ik alleen het gras te maaien en de hagen te snoeien en als we het daarna te koop zetten (ja, dat was toen al de bedoeling, ge-